

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/96
Karar Sayısı : 2014/118
Karar Tarihi : 3.7.2014
R.G. Tarih-Sayı : 21.5.2015-29362

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY ve Muharrem İNCE ile birlikte 127 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU : 30.5.2013 tarihli ve 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu'nun;

- 1- 4. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarının,
- 2- 5., 7. ve 8. maddelerinin (1) numaralı fıkralarının,
- 3- 9. maddesinin (1) ve (6) numaralı fıkralarının,
- 4- 10. maddesinin (1), (2) ve (5) numaralı fıkralarının,
- 5- 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,
- 6- 22. maddesinin (11) numaralı fıkrası ile (12) numaralı fıkrasının son cümlesinin,
- 7- 26. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 35., 36., 56., 123., 168., 169. ve 176. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralları

Kanun'un iptali istenen kuralların da yer aldığı 4., 5., 7., 8., 9., 10., 20., 22. ve 26. maddeleri şöyledir:

"MADDE 4- (1) Türkiye arazisi, bu Kanun bakımından kara ve deniz bölgeleri olarak ikiye ayrılır. Kara ve deniz bölgelerini ayıran sınır kıyı çizgisidir. Deniz bölgeleri karasuları içi ve karasuları dışı olmak üzere ikiye ayrılır. Karasuları dışı denizlerde araştırma izni, arama ve işletme ruhsatlarının verilmesi, devri ve süre uzatımları 5 inci, 6 ncı ve 8 inci maddede belirlenmiş haklardan az olmamak üzere Bakanlar Kurulunun iznine tabidir. Bu alanlar, Bakanlar Kurulu kararıyla tamamen veya kısmen aramaya ve işletmeye kapatılabilir, tadil edilebilir veya kapatılan bir alan tekrar açılabilir.

(2) Bu maddeye göre verilen kararlar müktesep hakları ihlal edemez.

(3) Askeri yasak bölgeler ile güvenlik bölgelerinde yapılacak işlemlerle ilgili izin verilmeden önce ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınır.

MADDE 5- (1) Genel Müdürlük, araştırma izni için yapılan başvuruyu uygun bulduğu takdirde bu izni altmış gün içinde verir. İzin talep edilen sahanın bir kısmında araştırma izni, arama ruhsatı veya işletme ruhsatı verilmiş olması araştırma izni verilmesini engellemez. Ancak araştırmacı, işlem yapmakta olan diğer bir petrol hakkı sahibinin rızası olmadan sürmekte olan sondaj ve benzeri saha etütlerinin yapıldığı yerlere giremez. Araştırma izni sahibi, araştırma alanının hektarı başına bir defaya mahsus olmak ve ödeme şekilleri yönetmelikle düzenlenmek üzere elli kuruş ücret ödemekle yükümlüdür. Bu tutarlar her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Kanun uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı dikkate alınmak suretiyle yeniden tespit edilir. Araştırma sonucu elde edilen bilgiler Genel Müdürlüğe de verilir ve Genel Müdürlük sekiz yıl süre ile bu bilgileri gizli tutar. Genel Müdürlük ve başvuru sahibi arasında bu Kanun hükümlerine aykırı olmamak üzere mutabık kalınan diğer hususlar, araştırma izninin bir ekini teşkil eder. Bu konuyla ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 7- (1) Petrol hakkının elde edilmesi için yapılan başvurunun değerlendirilmesinde, başvurunun mevzuata uygunluğu, başvuranın mali yeterliliği ve taahhüt edilen iş ve yatırım programının bu Kanunun amacını diğer başvurulara nazaran daha kısa sürede yerine getirme özelliği dikkate alınır. Mali yeterlilik ile iş ve yatırım programının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

(2) Arama ruhsatı alınması için, yönetmelik hükümlerine uygun olarak Genel Müdürlüğe başvurulur. Petrol aramalarına açık bir sahaya yapılan ilk arama ruhsatı başvurusunun kapsadığı alan ilan edilir. İlk ve sonraki başvuruların içeriği ilan tarihini takip eden doksan gün boyunca gizli tutulur. Bu süre içinde yapılan ve aynı arazi parçasını tamamen kapsayan başvurular, birinci fıkra çerçevesinde birlikte değerlendirilir. Bu süre içinde yapılan ve aynı arazi parçasını kısmen kapsayan arama ruhsatı başvuruları ile doksan günden sonra aynı alana yapılan başvurular değerlendirmeye alınmaz. Reddedilen arama ruhsatı başvuru sahasına veya terk edilen veya iptal edilen arama sahasına, ret, terk veya iptal kararının kesinleşip Resmî Gazete'de ilanını takiben yapılacak başvurular hakkında da bu hükümler uygulanır. Doksan gün sonunda Genel Müdürlükçe değerlendirmeye alınan başvurular en geç altmış gün içinde sonuca bağlanır.

(3) Başvuru sahibi, ruhsat başvurusunda ve süre uzatım taleplerinde vermiş olduğu iş programı için gerekli yatırım tutarının yüzde 2'si kadar teminat verir. Denizlerde bu oran yüzde 1 olarak uygulanır. Teminatın taahhüt edilen iş programının yıllık gerçekleşen miktarına karşılık gelen kısmı petrol hakkı sahibine iade edilir. Bu teminata ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

(4) Teminatlar, ruhsat verilmesi veya süre uzatımı kesinleşmesinden itibaren otuz gün içinde Genel Müdürlüğe verilir. Aksi hâlde ruhsat iptal edilir.

(5) Petrol bulgusu tespit edilememiş veya geleneksel olmayan yöntemlerin uygulanacağı alanlarda teminat alınıp alınmamasına, alınacak ise üçüncü fıkradaki oranları geçmemek üzere teminatın oranını belirlemeye Bakanlık yetkilidir.

MADDE 8- (1) Arama faaliyeti kapsamında keşif yapılması hâlinde, ruhsat süresince arama ve üretim yapılması ile üretilen petrolün satılması için işletme ruhsatı düzenlenir. İşletme ruhsatı arama ruhsatının verildiği tarihte geçerli olan şartları ihtiva eder.

(2) İşletme ruhsatı alınması için yönetmelik hükümlerine uygun olarak Genel Müdürlüğe başvurulur. İşletme ruhsatından arta kalan alana ait arama ruhsatı, süresinin sonuna kadar devam eder.

(3) İşletme ruhsatı, yönetmeliğe göre alınacak iş ve mali yatırım programı dikkate alınarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başvuru sahibinin talebine göre yirmi yıl için verilir. Mücbir sebepler dışında programa uygun olarak üretime başlanması ve faaliyette bulunulması esastır. Aksi takdirde 24 üncü maddede öngörülen idari yaptırımlar uygulanır. İşletme ruhsatı süresi, uzatım talebine ekli olarak verilen üretim programının uygun görülmesi hâlinde, onar yılı geçmemek üzere iki defa uzatılabilir.

(4) İşletme hakkı süresi sona eren sahalar, işletme ruhsatı verilmek üzere, Bakan onayıyla müzayedeye çıkarılabilir. Ancak müzayedeye çıkılmadan önce Bakanlık bu sahayı işletme ruhsatı konusu olarak isteyip istemediğini süre tayini suretiyle yazacağı bir yazı ile Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığından sorar. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının talebi hâlinde saha müzayedeye çıkarılmaz. İşletme ruhsatı evvelce müzayedeye çıkarılmış bulunan bir işletme sahasının tamamı veya bir kısmı yine Bakan onayıyla müzayededen kaldırılabilir. İdari yaptırım sonucu iptal edilen işletme ruhsatının sahibi olan petrol hakkı sahibi veya sahipleri aynı işletme ruhsatında tekrar hak sahibi olamazlar.

(5) Müzayede kararı kaldırılmadıkça, müzayedeye çıkarılan bir saha için arama ve işletme ruhsatı verilmez. Bir sahanın müzayedeye çıkarılması, en fazla teklifte bulunana verilmesini veya herhangi bir teklifin kabul edilmesini gerektirmez. Müzayedenin usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

(6) İşletme ruhsatı sahibine talebi hâlinde, ürettiği petrolü nakletmek üzere boru hattı inşaa izni verilebilir.

(7) Üretim sahaları kısmen veya tamamen aynı petrollü arazi içinde bulunan işletmeciler petrol işlemlerini birleştirebilir.

MADDE 9- (1) Bir arayıcı veya işletmeci ürettiği petrolün sekizde birini Devlet hissesi olarak ödemekle yükümlüdür.

(2) Arama veya işletme ruhsatları ile ilgili olarak yapılan petrol işlemlerinde kullanılan petrolden Devlet hissesi alınmaz.

(3) Petrol sahalarında üretilen karbondioksit gazı, üretim artırma yönteminde kullanılabilir.

(4) Yer altı deposu olarak kullanılacak petrol rezervuarları, fiilen veya hesaben boşaltılmadan ve Genel Müdürlüğün uygun görüşü alınmadan yer altı deposu olarak kullanılamaz. Yer altı depolaması için uygun görülen saha bir işletmecinin uhdesinde ise o işletmeciye öncelik tanınır. Depolama için gerekli olduğu belirlenen sahada üretilmeyecek petrolden Devlet hissesi alınmaz. Bu petrol ancak Genel Müdürlüğün izni alınarak ve Devlet hissesi ödenerek üretilebilir.

(5) Depolama ve diğer enerji faaliyetleri ile petrol üretim faaliyetlerinin teknik olarak bir arada yapılmasının mümkün olduğu sahalarda hem petrol üretim faaliyetine hem de depolama ve diğer enerji faaliyetlerine konu olabilir. Faaliyetlerin bir arada yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda varsa kazanılmış haklar dikkate alınarak öncelik Bakanlık tarafından belirlenir.

(6) Petrol üreticisinin ödeyeceği Devlet hissesi, bir petrol birimi üzerinden üretilen ham petrolde varil başına 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 10 uncu maddesinde düzenlenen yerli ham petrolün piyasa fiyatı, doğal gazda ise dağıtım şirketlerine veya serbest tüketicilere yapılan satış fiyatı üzerinden hesaplanır.

(7) Devlet hissesi, üretimin yapıldığı ayı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar Genel Müdürlüğe beyan edilerek tahakkuk ettirilir ve ayın sonuna kadar ilgilinin gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine ödenir. Devlet hissesinin beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi hâlinde, maddi delillere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespit olunan farklar üzerinden Devlet hissesi tarh edilir. Tarh edilen Devlet hissesi yüzde 100 fazlasıyla alınır. Ancak, ilgili tarafından eksik beyan edilen Devlet hissesinin beyan edilmesi gereken tarihi takip eden iki ay içinde kendiliğinden beyan edilmesi durumunda Devlet hissesi yüzde 50 fazlasıyla tarh edilir. Süresinde beyan edilmeyen veya eksik beyan edilen ve Genel Müdürlüğün tespiti ya da ilgilinin kendiliğinden beyanı üzerine artırılarak tarh edilen Devlet hissesi ilgisine tebliğ edilir ve tebliğ edildiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. Süresinde beyan edilmeyen Devlet hissesine beyan edilmesi gereken son günden tahakkuk ettirildiği tarihe kadar geçen süre için 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak gecikme zammı oranında faiz uygulanır. Süresinde ödenmeyen Devlet hissesi Genel Müdürlüğün bildirimi üzerine ilgili vergi dairelerince 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir. Devlet hissesine ilişkin beyan, tarh, tahakkuk, ödeme ile tarhiyata dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

(8) 8 inci maddenin yedinci fıkrasına göre petrol işlemini birleştiren işletmeciler, tek bir Devlet hissesi ödeyebilirler.

(9) Devlet hissesi, Bakanlığın talebi üzerine aynı olarak da ödenebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 10- (1) Petrol hakkı sahibi; arama veya işletme ruhsatında veya civarında petrol işlemi için gerekli arazinin kullanma hakkını, arazi özel mülkiyet konusu ise anlaşma, anlaşmazlık durumunda kamulaştırma yoluyla, arazi Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında ise Maliye Bakanlığından bedeli karşılığında kiralamak, irtifak hakkı tesis etmek veya kullanma izni almak ve ruhsatına kaydedilmek suretiyle elde edebilir. Anlaşmaya dayanan kullanma hakkı üç yıldan fazla sürdüğü takdirde özel mülkiyet konusu arazinin kamulaştırılması, arazi sahibi veya petrol hakkı sahibi tarafından istenebilir.

(2) Kamu yararı niteliğindeki kamulaştırma kararı, talep üzerine Bakanlıkça verilir. İşlemler 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır. Aynı Kanunun 27 nci maddesi hükümlerine göre acele kamulaştırma yapılabilir. Kamulaştırılan arazinin mülkiyeti Hazineye, kullanma hakkı kamulaştırma bedelini ödeyen petrol hakkı sahibine ait olur. Bu durumda, Maliye Bakanlığı tarafından petrol hakkı sahibi lehine bedelsiz olarak ve ruhsat süresi kadar irtifak hakkı tesis edilir. Bu madde hükümleri çerçevesinde elde edilen kullanma hakları, arama ve işletme ruhsatının parçası olarak ruhsat

süresince devam eder. Arama ve işletme ruhsatı iptal edilirse kamulaştırma bedeli iade edilmez.

(3) Arayıcı veya işletmeci, arama veya işletme ruhsatı içindeki ve civarındaki arazide, üzerindeki kullanma hakkını almak ve diğer kanunların hükümlerine uyma şartları ile sondaj dâhil çeşitli yöntemlerle su aramak ve bulunan suları kullanmak, mevcut suların kendi işlemleri için gerekli miktarını, başkalarının bu su üzerindeki haklarına tecavüz etmeden, kullanmak hakkına sahiptir.

(4) Faaliyet sahibi petrol arama ve çıkarma faaliyetleri sırasında yüzey, yer altı, kıyı ve deniz sularının miktar ve kalite olarak korunması için her türlü etüt, inceleme, araştırma projesini yapmak, gerekli tedbirleri almak ve uygulamakla mükelleftir.

(5) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununa göre orman sayılan yerlerdeki ruhsat ve izin alanlarında, ilgili mevzuata göre izin almak ve bedelleri ödenmek suretiyle petrol arama ve işletme faaliyetleri yapılabilir.

(6) Arayıcı veya işletmecinin petrol hakkı sahibi olduğu arama veya işletme ruhsatının bir başka arama veya işletme ruhsatı ile komşu olduğu durumlarda, kendi ruhsatı ile komşu ruhsat arasındaki sınır çizgisine hangi mesafeden itibaren petrol işlemi yapabileceğine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 20- (1) Bu Kanun hükümlerine göre alınmış veya alınacak olan tüm haklarda başvuru veya hak sahipleri arasında çıkacak ihtilaflara ilişkin itirazlar Bakanlık tarafından sonuçlandırılır.

(2) Bakanlık tarafından alınan başvuru, araştırma izni, arama ruhsatı ve işletme ruhsatından doğan haklara tesir eden kararlara karşı açılacak davalar ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür.

MADDE 22- (1) Bu Kanuna göre araştırma izni, arama ruhsatı ve işletme ruhsatı alınmadan hiçbir petrol işlemi yapılamaz.

(2) Başka bir kanuna göre alınmış herhangi bir hak, bu hakkın sahibine bir petrol işlemi yapma hakkını vermez.

(3) Petrol işlemi sona ermiş bulunan petrol hakkı sahibi, araziye eski hâline getirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

(4) Petrol hakkı sahibi, üzerinde işlem yaptığı arazinin maliki veya zilyedi bulunan kişiye, araziye, o yerdeki tesislere verdiği zararı ve bu kişinin mahrum kaldığı ürün bedelini veya işletme kazancını ödemekle mükelleftir.

(5) Bu Kanundaki esaslara uygun olmak şartıyla, sermaye şirketlerine veya yabancı devletler mevzuatına göre sermaye şirketi niteliğinde bulunan özel hukuk tüzel kişilerine araştırma izni, arama ruhsatı ve işletme ruhsatı verilir.

(6) Bu Kanuna göre verilmiş bir hak, başka bir kanuna göre girilmesi veya bulunulması yasak olan bir yere girme veya o yerde bulunma hakkını vermez.

(7) Petrol hakkı sahibi, petrol işlemi esnasında doğrudan veya dolaylı olarak tehlikeli fiil oluşturmaz, oluşmasına izin veremez. Petrol hakkı sahibi ruhsatı dâhilinde yöre halkının yaşamını zora sokmayacak, doğaya ve çevreye zarar vermeyecek ve bunları tehlikeye atmayacak şekilde petrol işlemi için gerekli tesis ve ekipmanı kurar.

(8) Petrol hakkı alınmasından önce, petrol işlemleri esnasında doğabilecek zarar ve ziyarı karşılamak üzere teminat verilmesi zorunludur. Teminat miktarları hektar başına; araştırma izinleri için araştırma izin harcının on binde 5'i, arama ruhsatları için arama ruhsat harcının binde 1'i, işletme ruhsatları için işletme ruhsat harcının binde 5'idir. Bu oranı yüzde 50 oranında artırmaya veya eksiltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Petrol hakkı sahibi teminatını, yeni belirlenen tutarlara iki ay içinde tamamlar.

(9) Bir petrol işlemini tehdit eden şartlar oluştuğunda petrol hakkı sahibi, Genel Müdürlüğü ve etkilenebilecek diğer petrol hakkı sahiplerini derhâl haberdar eder ve tehdidin mahiyeti ile bunu önlemek üzere alınmakta olan tedbirleri bildirir. Genel Müdürlük, alınmış ve alınacak olan tedbirleri yetersiz gördüğü takdirde, petrol hakkı sahibinden ilave tedbirler almasını isteyebilir.

(10) Petrol hakkı sahibi olacak özel hukuk tüzel kişileri 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabidir. Türkiye'de petrol hakkı sahibi olacak ve yabancı devletler mevzuatına göre sermaye şirketi niteliğinde bulunan özel hukuk tüzel kişileri, Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki mevzuata göre Türkiye'deki faaliyetleri bakımından Türkiye'de yerleşik sayılırlar.

(11) Hudutlarda, askeri yasak bölgelerde, tarihi yerlerde ve yerleşim yerlerine hangi mesafede petrol işlemi yapılabileceği hususu yönetmelikle belirlenir.

(12) Petrol hakkı sahipleri, 1 Ocak 1980 tarihinden sonra keşfettikleri petrol sahalarında ürettikleri ham petrol ve doğal gazın tamamı üzerinden, kara sahalarında yüzde 35'ini ve deniz sahalarında yüzde 45'ini ham veya mahsul olarak ihraç etmek hakkına sahiptirler; geri kalan kısım ile 1 Ocak 1980 tarihinden önce bulunmuş sahalardan üretilen ham petrol ve doğal gazın tamamı ve bunlardan elde edilen petrol mahsulleri memleket ihtiyacına ayrılır. **Bu oranları yeniden belirlemeye ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları düzenlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.**

MADDE 26- (1) Petrol hakkı sahipleri tarafından gerçekleştirilecek yatırımlara verilecek teşvikler Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 35., 36., 56., 123., 168., 169. ve 176. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 46. ve 63. maddeleri ise ilgili görülmüştür.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL ve Zühtü

ARSLAN'ın katılımlarıyla 25.9.2013 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin ise esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ile ekleri, Raportör Hasan Mutlu ALTUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu yasa kuralları, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Kanun'un 4. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralla Bakanlar Kuruluna sınırı ve kapsamı belirli olmayan yetkiler tanındığı, bu durumun idareyi asli düzenleyici konuma getirdiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 7. ve 8. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralla Türkiye arazisi, Kanun bakımından kara ve deniz bölgeleri olarak ikiye ayrılmış, deniz bölgeleri karasuları içi ve karasuları dışı olmak üzere yeniden ayrılmış, karasuları dışı denizlerde araştırma izni, arama ve işletme ruhsatlarının verilmesi, devri ve süre uzatımlarının Bakanlar Kurulunun iznine tabi olduğu kabul edilmiş, belirtilen alanların Bakanlar Kurulu kararıyla tamamen veya kısmen aramaya ve işletmeye kapatılabileceği, tadil edilebileceği veya kapatılan bir alanın tekrar açılabilmesi öngörülmüş, bu alanlar üzerinde nerelerde petrol faaliyeti yapılabileceğine Bakanlar Kurulunun karar vereceği, Bakanlar Kurulunun gerekli durumlarda bu alanlarda değişiklik yapabileceği veya gerekli gördüğü alanları petrol faaliyetlerine kapatıp açabileceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği kabul edilmiştir. Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda, yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisinin verilmesi olanaklı değildir. Yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Ayrıca, yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir yasa kuralının Anayasa'nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı yürütmenin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Buna göre, kanun ile düzenlenmesi öngörülen konularda, yürütme organına, genel, sınırsız, esasları ve çerçevesi belirsiz bir düzenleme yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devri anlamına geleceğinden Anayasa'nın 7. maddesine aykırı düşer. Ancak, kanunda temel esasların ve çerçevenin belirlenmesi koşuluyla, uzmanlık ve teknik konulara ilişkin ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.

Dava konusu kuralla Türkiye'de petrol araştırma, arama ve işletme faaliyetlerinin karalar ve denizler olmak üzere iki bölge ekseninde yapılacağı düzenlenmiştir. Denizler ise karasuları içi ve dışı olmak üzere iki alana ayrılmış, bu alanlar üzerinde nerelerde petrol faaliyeti yapılabileceğinin Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceği öngörülmüştür. Bu şekilde coğrafi sebepler yanında, emek, gider ve mesai yönünden de farklı koşullarda olan denizler ve karalardaki petrol faaliyetleri bölgeler yönünden ayrılmış, çerçeve bu şekilde çizildikten sonra, bu çerçeve içerisinde Bakanlar Kuruluna belirli işlemler için yetki verilmiştir. Verilen yetki, faaliyet alanlarının kapatılıp açılması ve bu alanlarda değişiklik yapılabilmesine ilişkin olup Anayasa'da bu konunun kanunla düzenleneceğine ilişkin bir kural bulunmadığı gibi Kanunla belirlenen bölgeler içerisinde nerelerde petrol faaliyeti yapılabileceğinin belirlenmesi teknik ve

uzmanlık gerektiren bir konu olduğundan, bu hususa ilişkin karar alma yetkisinin yürütmeye verilmesi, yasama yetkisinin devri niteliğinde değildir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 7. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 8. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

B- Kanun'un 4. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralla askerî bölgelerde ve güvenlik bölgelerinde petrol faaliyetlerine izin verilmesinin kişisel çıkarlar için kabul edildiği ve kamu yararını sağlamayacağı, bu nedenlerle kuralın hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, ayrıca kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ında vurgulanan ulusal çıkarların üstünlüğü, bağımsızlık ve ülke güvenliği ilkeleriyle örtüşmediği gibi düzenlemenin Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkeleriyle de çeliştiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralla, askerî yasak bölgeler ile güvenlik bölgelerinde yapılacak faaliyetlere ilişkin işlemlerle ilgili olarak izin verilmeden önce ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşünün alınması zorunluluğu getirilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlettir.

Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle, kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken "*kamu yararı*" konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, kanunun yalnızca kamu yararı amacıyla yapıp yapılmadığını araştırmaktır. Kanun ile kamu yararının gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini denetlemek anayasa yargısıyla bağdaşmaz. Çünkü bir kanunun kamu yararını gerçekleştirip gerçekleştirmediği veya ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı bir tercih sorunudur ve bunun takdiri kanun koyucuya aittir.

Askerî yasak bölgeler ve güvenlik bölgeleri milli güvenlik bakımından özel öneme sahip yerlerdir. Kanun koyucu belirli koşullar altında bu yerlerde petrol faaliyetinde bulunulabileceğini öngörmüştür. Diğer bir ifadeyle, bu yerlerde petrol faaliyetlerinin yapılmasında bir kamu yararı varsa, bu faaliyetler için izin verilebileceği kabul edilmiştir. Ancak özel önemi sebebiyle bu yerlerde yapılacak petrol faaliyetlerine izin verilmesi, diğer yerlerden ayrı kurallara bağlı tutulmuştur. Diğer yerlerin aksine, bu bölgelerde petrol araması konusunda istenecek iznin değerlendirilmesi sürecinde, ilgili bulunan kurumdan görüş istenmesi, milli güvenlik yanında ileride ortaya çıkabilecek bazı teknik sorunların önlenmesi açısından da önemlidir. Bu nedenle kanun koyucu, hassas sayılan bölgeleri diğer alanlardan

ayırarak, bu yerlerde petrol faaliyetine izin verilmeden önce görüş istenmesi kuralına yer vermiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun petrol faaliyetlerinin yapılabileceği alanları ve bu alanlarda faaliyetlere izin verilmesine ilişkin koşulları belirleme konusunda takdir yetkisini kullanarak öngördüğü kuralda hukuk devleti ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ve 11. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C- Kanun'un 5., 7. ve 8. Maddelerinin (1) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralların kamu yararını gözetmediği, petrol faaliyetine izin veya ruhsat verilmesi konusunda idareye takdir hakkı tanınırken, "*milli menfaatlere uygun olma*" ölçütüne yer verilmediği, izin ya da ruhsat verilmesi konusundaki koşullar belirlenirken milli menfaatler gözetilerek bir sınırlama yapılmadığı, milli menfaatler dışındaki ölçütlere öncelik tanınmasının Anayasa'ya uygun olmadığı belirtilerek kuralların, Anayasa'nın Başlangıç'ına, 2., 11. ve 176. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un dava konusu 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, araştırma izni için yapılan başvurunun uygun bulunması durumunda, bu iznin altmış gün içinde verileceği, izin talep edilen sahanın bir kısmında araştırma izni, arama ruhsatı veya işletme ruhsatı verilmiş olmasının araştırma izni verilmesini engellemeyeceği, araştırıcının, işlem yapmakta olan diğer bir petrol hakkı sahibinin rızası olmadan sürmekte olan sondaj ve benzeri saha etütlerinin yapıldığı yerlere giremeyeceği, araştırma izni sahibinin, araştırma alanının hektarı başına bir defaya mahsus olmak ve ödeme şekilleri yönetmelikle düzenlenmek üzere elli kuruş ücret ödemekle yükümlü olacağı, bu tutarların her yıl yeniden değerlendirme oranı dikkate alınmak suretiyle yeniden tespit edileceği, araştırma sonucu elde edilen bilgilerin Genel Müdürlüğe verileceği, Genel Müdürlüğün sekiz yıl süre ile bu bilgileri gizli tutacağı, Genel Müdürlük ve başvuru sahibi arasında Kanun hükümlerine aykırı olmamak üzere mutabık kalınan diğer hususların, araştırma izninin bir ekini teşkil edeceği, bu konuyla ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kanun'un 7. maddesinin dava konusu (1) numaralı fıkrasında, petrol hakkının elde edilmesi için yapılan başvurunun değerlendirilmesinde, başvurunun mevzuata uygunluğu, başvuranın mali yeterliliği ve taahhüt edilen iş ve yatırım programının Kanunun amacını diğer başvurulara nazaran daha kısa sürede yerine getirme özelliğinin dikkate alınacağı belirlenmiş, mali yeterlilik ile iş ve yatırım programının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği öngörülmüştür.

Kanun'un 8. maddesinin dava konusu (1) numaralı fıkrasında ise arama faaliyeti kapsamında keşif yapılması hâlinde, ruhsat süresince arama ve üretim yapılması ile üretilen petrolün satılması için işletme ruhsatı düzenleneceği, işletme ruhsatının arama ruhsatının verildiği tarihte geçerli olan şartları ihtiva edeceği düzenlenmiştir.

Dava konusu kurallarda, petrol faaliyetlerinde bulunacaklara izin ve ruhsatların verilmesinde "*mali yeterlilik*" ve "*işi kısa sürede bitirebilme*" ölçütleri kabul edilmiş, ancak "*milli menfaatlere uygun olma*" biçiminde ayrı bir ölçüte yer verilmemiştir.

Anayasa'nın 168. maddesinde, "*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hükmü ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.*" denilmiştir.

Anayasa'nın 168. maddesinin gerekçesinde ise "...Devletin arama ve işletmeyi süresinde gerçekleştirememesi sonucu özel teşebbüs de devreye girmektedir." denilmiş ve bundaki amacın "*millî servetin işletilmesini ve millî gelirin artırılmasını bir an önce sağlamak*" olduğu ifade edilmiştir.

Buna göre, Anayasa'nın 168. maddesinde özel teşebbüsler tarafından yapılacak faaliyetlerle ilgili olarak izin ve ruhsat alabilmek ve hak sahibi olabilmek konusunda herhangi bir ayırıcı ölçüt öngörülmemiş, uyulması gereken koşulların kanunla belirleneceği kabul edilmiştir. Dolayısıyla kanun koyucu kendisine tanınan takdir yetkisi çerçevesinde uygun gördüğü ölçütleri belirleyebilir. Dava konusu kurallarda da milli servetin işletilmesini ve milli gelirin artırılmasını bir an önce sağlamak amacına uygun görülen "*mali yeterlilik*" ve "*işi kısa sürede bitirebilme*" ölçütleri kabul edilmiştir.

Hukuk devletinde kurallar, kamu yararı gözetilerek konulur. Milli menfaatler ise burada öngörülen kamu yararı kavramının içerisinde değerlendirilir. Kanun'un 1. maddesinde amaç, "*Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının milli menfaatlere uygun olarak hızlı, sürekli ve etkili bir şekilde aranmasını, geliştirilmesini ve üretilmesini sağlamak*" şeklinde gösterilmiştir. Kanun koyucunun milli servet olan petrolün işletilmesini ve milli gelirin artırılmasını sağlamak amacı, her durumda milli menfaatleri göz önünde bulundurmaya gerektirir. Bütün kurallar için kapsayıcı bir özellik taşıyan bu belirleme karşısında, bu hususun her bir kuralda ayrıca tekrarlanmaması, Kanun'da yer alan özel nitelikteki diğer kuralların milli menfaatlere aykırı olduğu biçiminde yorumlanamayacağı gibi kanun koyucunun kamu yararını gözeterek takdir yetkisi çerçevesinde kabul ettiği ölçütlerin milli menfaatlere uygun olmadığı söylenemez.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 11. ve 176. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D- Kanun'un 9. Maddesinin (1) ve (6) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kurallar gereğince uygulanacak Devlet hissesi sistemi nedeniyle yerli petrol üreticilerinin gelirlerinde önemli miktarda düşüş yaşanacağı, bu şekliyle Anayasa'da Devlete verilen "*kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlama*" temel

amaç ve görevine aykırı nitelikteki kuralların kabul edilmiş olduğu, bunun yanında kuralların kamu yararına değil bireysel yarara uygun olarak konulduğu belirtilerek kuralların, Anayasa'nın 2., 5. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kurallardan maddenin (1) numaralı fıkrasında, üretilen petrolün sekizde birinin Devlet hissesi olarak ödeneceği; (6) numaralı fıkrasında, petrol üreticisinin ödeyeceği Devlet hissesinin, bir petrol birimi üzerinden üretilen ham petrolde varil başına 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 10. maddesinde düzenlenen yerli ham petrolün piyasa fiyatı, doğalgazda ise dağıtım şirketlerine veya serbest tüketicilere yapılan satış fiyatı üzerinden hesaplanacağı hüküm altına alınmaktadır.

Dava konusu kurallarda, petrol üretimi sonucunda elde edilecek kârdan Devlet'e aktarılacak pay anlamına gelen "*Devlet Hissesi*"nin miktarı ve bu payın nasıl hesaplanacağı konusundaki usul düzenlenmektedir. Devlet hissesi miktarının ne kadar olacağı ve nasıl hesaplanacağı sorunu teknik bir tercihten ibarettir. Kanun koyucu, bu şekilde teknik tercihlerde bulunulması gereken konularda, ülkenin gereksinimlerini ve uluslararası uygulamaları dikkate alarak kural koyar. Bunu yaparken de farklı usuller arasında, mevcut koşullar çerçevesinde en uygun olanını tercih eder. 6491 sayılı Kanun'dan önce yürürlükte bulunan 6326 sayılı Petrol Kanunu'nda yine sekizde bir olarak belirlenen Devlet hissesi miktarının hesaplanmasında "*kuyubaşı fiyatı*" esas alınmaktayken, dava konusu kurallarla "*piyasa fiyatı*" ve "*satış fiyatı*" yöntemleri kabul edilmiştir. Kanun'un genel gerekçesinde, "*Devlet hissesinde hesaplanması karmaşık olan kuyubaşı fiyatı yerine herkes tarafından bilinebilen; ham petrolde piyasa fiyatı, doğal gazda ise toptan satış fiyatının esas alınmasının daha uygun bir yöntem olduğu*" hususu vurgulanmaktadır.

Bu konuda kanun koyucu için dayanılacak en önemli ölçütler, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden olan "*kuralın belirli olması*" ve "*kuralın kamu yararını sağlamak üzere kabul edilmesi*"dir. Dava konusu kurallarla Devlet hissesi miktarının sekizde bir oranında olacağı açık bir şekilde belirlenmiş, bu miktarın hesaplanması için de petrol ve doğalgaz üretiminde ve satışında genel uygulama imkânına sahip, herkes tarafından bilinebilecek oranları içeren iki yöntem kabul edilmiştir. Dolayısıyla kuralların belirsiz olduğu söylenemez.

Öte yandan kanun koyucu, Anayasa'ya ve hukukun genel ilkelerine aykırı olmamak kaydıyla kural koyma yetkisine sahip olup yapılan bir düzenlemede kamu yararının bulunup bulunmadığını kendisi takdir eder. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil, incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenir. Dava konusu kurallarda da ülke koşulları ve uluslararası piyasa dengeleri gözetilerek, ham petrol ve doğalgaz için farklı yöntemler öngörülmüştür. Bunlar uluslararası alanda kabul edilen, değişik ülkeler tarafından uygulanan, genel nitelikli yöntemler olup bu yöntemlerin benimsenmesinin belirli kişi ya da gruplara çıkar sağlayacağı söylenemez. Kanun koyucu değişik sistemler arasından bu iki yöntemi, takdir yetkisi kapsamında, kamu yararının sağlanması düşüncesiyle tercih ederek belirlemiştir. Bu yönüyle de kurallarda hukuk devleti ilkesine aykırılık söz konusu değildir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 5. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

E- Kanun'un 10. Maddesinin (1) ve (2) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, özel mülkiyete ait olup üzerinde petrol faaliyeti yapılacak alanların kamulaştırılmasına ilişkin kuralların bireylerin iradesini dışladığı, bu durumuyla mülkiyet hakkına aykırı olduğu, ayrıca acele kamulaştırmaya imkân tanıyan kuralların kişilerin haklarını güvenle kullanmalarına engel olacağı için hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, ölçsüz bir düzenleme niteliğinde olduğu ve ayrıca Devletin toplumsal huzur ve mutluluğun sağlanması amacını, bireylerin eşitliğini, Anayasa'nın üstünlüğünü gözetmediği gerekçeleriyle, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca, dava konusu kurallar ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 46. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Dava konusu kurallardan (1) numaralı fıkra, arama veya işletme ruhsatında veya civarında petrol işlemi için gerekli arazinin kullanma hakkının, arazi özel mülkiyet konusu ise anlaşma, anlaşmazlık durumunda kamulaştırma yoluyla, arazi Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında ise Maliye Bakanlığından bedeli karşılığında kiralamak, irtifak hakkı tesis etmek veya kullanma izni almak ve ruhsatına kaydedilmek suretiyle elde edilebileceği; (2) numaralı fıkra ise kamu yararı niteliğindeki kamulaştırma kararının, talep üzerine Bakanlıkça verileceği, işlemlerin 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılacağı, aynı Kanun'un 27. maddesine göre acele kamulaştırma yapılabileceği, kamulaştırılan arazinin mülkiyetinin Hazineye, kullanma hakkının kamulaştırma bedelini ödeyen petrol hakkı sahibine ait olacağı, bu durumda, Maliye Bakanlığı tarafından petrol hakkı sahibi lehine bedelsiz olarak ve ruhsat süresi kadar irtifak hakkı tesis edileceği, bu madde hükümleri çerçevesinde elde edilen kullanma haklarının, arama ve işletme ruhsatının parçası olarak ruhsat süresince devam edeceği, arama ve işletme ruhsatı iptal edilirse kamulaştırma bedelinin iade edilmeyeceği düzenlenmektedir.

Anayasa'nın mülkiyet hakkını düzenleyen 35. maddesinde, herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği ve toplum yararına aykırı olarak kullanılamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa Mahkemesi kararlarında da kişisel yarar ile kamu yararı arasındaki dengeyi bozarak mülkiyet hakkını kullanılamaz hâle getirmemek ve sınırlamayı aşarak hakkın özüne dokunan bir nitelik taşımamak koşuluyla, kamusal yarar karşısında mülkiyet hakkının sınırlanmasının, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle çelişen bir yönünün bulunmadığı kabul edilmektedir.

Anayasa'nın 46. maddesine göre Devlet ve kamu tüzelkişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir. Temel unsurunun "*kamu yararı*" olduğu kabul edilen kamulaştırma, özel mülkiyet alanına Devletin bir müdahalesidir. Belirli koşulları sağlayan müdahale, gayri meşru olarak değerlendirilemez, hukuki sayılır. Kamulaştırma işlemi, taşınmaza el koymaya zorunlu kalındığında, kamu yararının özel mülkiyet hakkından üstün tutulduğu durumlarla sınırlı olarak ve Anayasa'da belirlenen usul güvenceleri izlenerek yapıldığında hukuka uygun sayılır.

Anayasa'nın 46. maddesine göre kamulaştırma yapma yetkisi Devlet ve kamu tüzel kişilerine aittir. Dolayısıyla gerçek kişiler ya da özel hukuk tüzel kişileri tarafından kamulaştırma işlemi yapılması mümkün değildir. Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından

gerçek kişiler ya da özel hukuk tüzel kişileri yararına kamulaştırma yapılabilmesi konusunda Anayasa koyucu, engelleyici ve yasaklayıcı bir kural da koymamış, yalnızca Devlet ve kamu tüzel kişilerinin kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya yetkili oldukları belirtilerek, gerekli düzenlemeler kanuna bırakılmıştır.

Dava konusu kurallarda petrol faaliyeti yapılmak istenen taşınmazlardan, özel mülkiyete ait olanlarda öncelikle anlaşma yoluna başvurulacağı, bu şekilde kullanım hakkı elde edilemezse taşınmazın kamulaştırılmasının istenebileceği öngörülmektedir. Kamulaştırma, Anayasa'da özel mülkiyetin kamuya geçirilmesi konusunda başvurulabilecek bir yöntem olarak düzenlenmiş olup bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla Devlet tarafından sona erdirilmesidir. Bu yönetime başvurulması için "*gereklilik*" ve "*kamu yararının varlığı*" koşullarının bulunması zorunludur. Dava konusu kurallarda petrol faaliyeti yapılacak alanlarda mülkiyetin kullanılmasının kısıtlanmasına ya da kaldırılmasına ilişkin durumlar, bu yola başvurulduğunda izlenecek yöntemler ve kamulaştırma prosedürü hak kaybına engel olacak biçimde ayrıntılı olarak düzenlenmiş, Anayasa gereği bulunması zorunlu görülen koşullara yer verilmiş, hukuki denetim yolları da açık tutulmuştur. Bu durumyla kurallar mülkiyet hakkının kullanılmasına engel oluşturmadığı gibi kamulaştırmanın anayasal ilkelerine aykırılık teşkil eden bir hüküm de içermemektedir.

Diğer yandan kanun koyucu kamu yararı düşüncesiyle, petrol faaliyetine konu taşınmazlarla ilgili olarak acele kamulaştırma da yapılabileceğini öngörmüştür. 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesinde, özel mülkiyet altındaki taşınmazların idare tarafından bir an evvel kullanılması ihtiyacının ortaya çıktığı bazı istisnai hâllerde, kamulaştırmanın genel usul ve esaslarından farklı olarak, özel mülkiyete konu taşınmazların acele kamulaştırma yoluyla olağan işlemler tamamlanmadan hukuka uygun bir şekilde kullanılmasına imkân tanınmıştır. Bu usulde, mahkemece "*kıymet takdiri dışındaki işlemler*" sonradan tamamlanmak üzere taşınmaza idare tarafından "*el konulmasına*" karar verilmekte ancak verilen karar, taşınmazın mülkiyetinin idareye geçmesi sonucunu doğurmamaktadır. Mülkiyetin idareye geçmesi için ya taşınmaz malikinin idare lehine ferağ vermesi ya da idarenin olağan kamulaştırmalarda olduğu gibi 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açması gerekmektedir. Dolayısıyla acele kamulaştırmanın, bazı istisnai hâllerde, kamulaştırma sürecindeki işlemler tamamlanmadan ve mülkiyet idareye geçmeden önce idareye özel mülkiyete konu bir taşınmazı, el koymak suretiyle kullanma imkânı tanıyan bir tedbir niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

Acele kamulaştırmada, mülkiyet hakkı hukuken ortadan kaldırılmamakla birlikte, el koymayla, malikin mülkiyet hakkından kaynaklanan yetkileri kısıtlanmış olduğundan, bunun, anılan hakka yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Ancak bu işlem için 2942 sayılı Kanun'da belirli durumlar öngörülmekte ise de Anayasa'nın 46. maddesinde herhangi bir istisnai hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla petrol faaliyetinde bulunulacak alanlarda acele kamulaştırma yoluna imkân tanınması, 2942 sayılı Kanun'da sayılan durumlara ek, yeni bir istisnai durum olarak öngörülmektedir. Bu şekilde Kanun'da kapsamı ve koşulları ayrıntılı olarak düzenlenen bir hususun hukuki güvenlik ilkesini zedelediği söylenemez.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallarda Anayasa'nın 2., 35. ve 46. maddelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 5., 10., 11. ve 13. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

F- Kanun'un 10. Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, sağlıklı bir çevre için büyük önemi olan ormanların korunması için gereken tedbirlerin alınıp bütün ormanların gözetimi ve sahalarının genişletilmesi gerekirken, kuralla orman alanlarının petrol faaliyetlerine açılmasına imkân tanındığı, böylece bir yandan bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı kısıtlanırken, ormanların mülkiyetinin devrolunamayacağı ve ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyete izin verilemeyeceğine ilişkin kuralın da ihlâl edildiği, bu şekilde kuralın Anayasa'nın 56. ve 169. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralda, 6831 sayılı Orman Kanunu'na göre orman sayılan yerlerdeki ruhsat ve izin alanlarında, ilgili mevzuata göre izin almak ve bedelleri ödenmek suretiyle petrol arama ve işletme faaliyetlerinin yapılabileceği öngörülmektedir.

Anayasa'nın 56. maddesinde, "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*" denilmektedir.

Anayasa'nın 169. maddesinin birinci fıkrasında, Devletin, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyacağı ve tedbirleri alacağı, bütün ormanların gözetiminin Devlete ait olduğu, ikinci fıkrasında, Devlet ormanlarının mülkiyetinin devrolunamayacağı, Devlet ormanlarının kanuna göre, Devletçe yönetileceği ve işletileceği, bu ormanların zamanaşımı ile mülk edinilemeyeceği ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı, üçüncü fıkrasında da, ormanlara zarar verebilecek hiç bir faaliyet ve eyleme izin verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Konu ile ilgili yasal düzenlemeler de 6831 sayılı Kanun'da bulunmaktadır.

Anayasa'nın 169. maddesinde, ormanların ülke yönünden taşıdığı büyük önem gözetilerek, korunmaları ve geliştirilmeleri konusunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu özel ve ayrıntılı düzenlemenin, ülkemizde orman örtüsünün sürekli yok edilmesi gerçeğinden kaynaklandığı kuşkusuzdur. Anayasanın 169. maddesinin birinci fıkrası gereğince Devlet, doğal kaynaklarımızın en önemlilerinden birisi olan ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gereken tedbirleri alıp kanun koymak ve bütün ormanların gözetimi ödevini yerine getirmek durumundadır.

Anayasa'nın 169. maddesine göre ormanlarda irtifak hakkı tesisi için kamu yararının varlığı zorunludur. Uygulamada kamu yararının varlığı yanında, işlemin zorunluluğu da ayrı bir ölçüt olarak benimsenmiştir. Bu ölçütün yasal dayanağı da bulunmaktadır. 6831 sayılı Kanun'un 17. maddesinin üçüncü fıkrası, ormanlarda kamu yararı ve zorunluluk durumlarında petrol faaliyeti yapılabileceğini açıkça düzenlemektedir.

Petrol, doğada milyonlarca yıl süren bir zaman dilimi içinde doğal olarak ve sınırlı miktarlarda oluşur. Tükendikten sonra insan eliyle yeniden üretilemez. Petrol sektöründe yer seçme tercihi olmamasından dolayı, petrol ve doğalgazın oluştukları yerde çıkartılması teknik bir zorunluluktur. Ülkemizin petrol varlığının tespiti için ise petrol kaynaklarının aranması büyük önem taşımaktadır. Petrol üretiminin sağlanması için ülke kaynaklarının bilinmesi, araştırılması, rezervinin tespit edilmiş olması gereklidir. Dolayısıyla petrol arama ve işletme faaliyetlerinde bulunulmasında "*kamu yararı*"nın olduğu şüphesizdir. Aynı zamanda, petrol

sektöründe yer seçme şansının olmaması, petrolün olduğu yerde çıkartılmasının zorunlu olması nedeniyle "*zorunluluk*" unsurunun da bulunduğu açıktır. Bu durumda, orman alanları üzerinde petrol faaliyetlerinin yapılması sonucunda ortaya çıkacak kamu yararı ile ormanın, orman olarak korunmasındaki kamu yararı ağırlığının karşılaştırılması ve üstün olan kamu yararının tercih edilerek ona göre izin verilmesi gereklidir.

Dava konusu kuralla orman sayılan alanlarda yapılacak petrol faaliyetleri için, ilgili mevzuata göre izin almak ve bedellerini ödemek koşulu getirilmektedir. Bu şekilde orman sayılan alanlarda doğrudan bir petrol faaliyetine girişilemeyeceği, ormanların korunmasını ve geliştirilmesini sağlama amacına uygun olarak, işlemlerin bu alanların kendi özel mevzuatı çerçevesinde yürütüleceği kabul edilmektedir. Böylece kanun koyucu tarafından, çatışan iki kamu yararı arasında petrol faaliyetlerine izin verilmesinin üstün kamu yararı olarak tercih edilmesi durumunda, yapılacak faaliyetlerin ormanların korunmasına ve geliştirilmesine uygun bir çerçeve içerisinde gerçekleştirilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Orman sayılan yerlerdeki faaliyetlerin kendi mevzuatında yer alan bazı koşullar ve sınırlar çerçevesinde yürütülmesinin sağlanacağı dikkate alındığında kuralın, ormana ve çevreye zarar verilmesine neden olmayacağı, ormanlarda yapılan faaliyetlerin belirli bir düzene sokulması yoluyla koruyucu niteliğe sahip olacağı açıktır. Dolayısıyla kuralda sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına ve Devletin ormanların korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin yükümlülüğüne aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 56. ve 169. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

G- Kanun'un 20. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, hukuk devletinde herkesin yargı mercileri önünde hak arama özgürlüğüne sahip olduğu, buna karşın dava konusu kuralla kişilerin aralarındaki anlaşmazlıklarda idari bir merci olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına (Bakanlık) başvurmaya zorlandığı, bu durumun Anayasa'nın 2., 9., 11. ve 36. maddelerine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmektedir.

Dava konusu kuralda, bu Kanun hükümlerine göre alınmış veya alınacak olan tüm haklarda, başvuru veya hak sahipleri arasında çıkacak ihtilaflara ilişkin itirazların Bakanlık tarafından sonuçlandırılacağı düzenlenmektedir.

Anayasa'nın hak arama özgürlüğünü düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

Dava konusu kuralın da içerisinde yer aldığı maddede, Kanun'da belirlenen haklarla ilgili uyuşmazlıkların çözümü konusunda iki aşamalı bir sistem benimsenmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasını oluşturan dava konusu kurala göre, bir uyuşmazlık ortaya çıktığında durum öncelikle Bakanlık nezdinde yapılacak itirazla çözüme kavuşturulmaya çalışılacaktır. Bu şekilde, başvurularla ilgili olarak ya da kullanılan bir hak konusunda, bu hak veya başvuruların süjesi olan kişiler arasında bir anlaşmazlık ortaya çıktığında ilk başvurulacak çözüm yolu

"*itiraz*" olarak belirlenmektedir. İtiraz yolunda, hak ya da başvuru sahipleri Bakanlık tarafından uyuşmazlığın bir çözüme kavuşturulmasını talep ederler. Bunun üzerine Bakanlık ilgili talebe ilişkin bir karar verir. Ancak Bakanlık uyuşmazlığın çözümü konusunda nihai merci değildir. Zira idari mercilere itiraz yolu, yargıyı tamamlayıcı nitelikte bir çözüm yoludur. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise (1) numaralı fıkra da öngörülen usule göre verilen kararı hukuka uygun bulmayan tarafların, karar aleyhine her zaman yargı yoluna başvurabileceği düzenlenmektedir. Bu şekilde belirlenen uyuşmazlık çözüm yöntemi, şikâyet ve dava hakkını engellemediği gibi mahkemelerin dava yoluyla çözümlenmesi gerekmeyen işlerle meşgul edilmemesi yönünden bir alternatif çözüm yoludur. Bu yönüyle kuralda hukuk devleti ilkesini ve hak arama özgürlüğünü ihlal eden bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 9. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

H- Kanun'un 22. Maddesinin (11) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralın belirsiz olduğu, idarenin olağanüstü geniş yetkiler kullanmasına imkân sağladığı ve aynı durumdaki kişiler arasında farklı kurallar uygulanmasına yol açtığı gerekçeleriyle Anayasa'nın 2., 5., 7., 8., 10., 11. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, dava konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 63. ve 168. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

Dava konusu kuralla, hudutlarda, askerî yasak bölgelerde, tarihi yerlerde ve yerleşim yerlerine hangi mesafede petrol işlemi yapılabileceği hususunun yönetmelikle belirleneceği öngörülmektedir.

Hukuk devletinde belirlilik ilkesi, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir.

Anayasa'nın 7. maddesine göre, sık sık değişik önlemler alınmasına veya bunların kaldırılmasına gerek görülen ekonomik, teknik veya benzeri alanlarda temel kurallar saptandıktan sonra ayrıntıların düzenlenmesinin idareye verilmesi, yasama yetkisinin devri olarak nitelendirilemez. Dolayısıyla, belirtilen konularda kanunun genel ifadelerle düzenleme yaparak, ayrıntıyı yürütmeye bırakması mümkündür.

Anayasa'nın 63. maddesinde, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri almak görevi Devlete verilmiş, bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetlerin kanunla düzenleneceği esası getirilmiştir.

Anayasa'nın 168. maddesine göre tabii servetler ve kaynaklar kapsamında bulunan petrolün aranması ve işletilmesi ile ilgili olarak gerçek ve tüzelkişilerin uyacakları koşulların,

Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ile yaptırımların kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.

Dava konusu kuralda belirlenen alanlar üzerinde yürütülebilecek faaliyetler konusunda 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4342 sayılı Mera Kanunu gibi çeşitli kanunlarda ayrıntılı olarak düzenleme yapılmıştır. Faaliyetlerin kapsamının bu kanunlara göre belirlenebileceği açıktır. Bu şekilde faaliyetlerin kapsamının diğer kanunlarda yer alan hükümler çerçevesinde belirlenmesinin mümkün olması karşısında kuralın belirsiz olduğu söylenemeyeceği gibi diğer kanunlarda yer alan kurallarla çizilebilen çerçevenin içinin doldurulması konusunda, petrol faaliyetinde bulunulacak alanların özelliklerini belirlemek üzere teknik ve uzmanlık gerektiren hususları düzenleme yetkisinin idareye verilmesinde Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Diğer yandan dava konusu kuralla düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılan hususlar, Anayasa'nın 168. maddesinde öngörülen, petrolün aranması ve işletilmesi ile ilgili olarak gerçek ve tüzelkişilerin uyacakları koşullara, Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ile yaptırımlara ve faaliyetlerin uygulama esaslarına ilişkin değildir. Kuralla, özel duruma sahip bazı alanlar üzerinde veya yakınlarında petrol faaliyetlerine izin verilmesi konusunda, diğer yerlerden farklı ve daha hassas bir tavırla hareket edilmesinin amaçlandığı ve bu amaç doğrultusunda söz konusu alanlarda petrol faaliyetinde bulunulmasına ilişkin koşulların yönetmelik çerçevesinde düzenlenmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural, Anayasa'nın 63. ve 168. maddelerinde belirlenen kapsam ve ilkelerle uyumludur.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2., 7., 63. ve 168. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 8., 10., 11. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

I- Kanun'un 22. Maddesinin (12) Numaralı Fıkrasının Son Cümlesinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralla ihraç edilebilecek petrol miktarına ilişkin oranların belirlenmesi konusunda yürütmeye çok geniş yetki tanınmasının hukuk devletinde belirlilik ilkesine aykırı olduğu, ayrıca verilen yetki kapsamında alınması muhtemel bir kararla üretilen petrolün tamamının yurt dışına satılması mümkün olduğundan, bunun ülke içerisinde tüketilebilecek miktarda petrolün kalmaması tehlikesine yol açabileceği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 168. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, dava konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 7. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Kanun'un dava konusu kuralın da içerisinde yer aldığı 22. maddesinin (12) numaralı fıkrasında, petrol hakkı sahiplerinin, 1.1.1980 tarihinden sonra keşfettikleri petrol sahalarında ürettikleri ham petrol ve doğal gazın tamamı üzerinden, kara sahalarında yüzde 35'ini ve deniz sahalarında yüzde 45'ini ham veya mahsul olarak ihraç etmek hakkına sahip oldukları; geri kalan kısım ile 1.1.1980 tarihinden önce bulunmuş sahalardan üretilen ham petrol ve doğal gazın tamamı ile bunlardan elde edilen petrol mahsullerinin memleket ihtiyacına ayrılacağı;

dava konusu kuralda ise bu oranları yeniden belirlemeye ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları düzenlemeye Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu belirtilmiştir. Buna göre, kuralda, Bakanlar Kurulunun, memleket ihtiyacına ayrılan petrolün oranlarını saptama ve uygulamaya ilişkin usul ve esaslarla ilgili kuralları belirleme yetkisi düzenlenmektedir.

Dava konusu kuralın içerisinde bulunduğu fıkranın ilk cümlesinde, çıkartılan petrolün ihraç edilebilecek kısmına ve memleket ihtiyacına ayrılan miktarları kesin oranlar şeklinde belirlenmiştir. Buna göre ilgili fıkranın ilk cümlesinde kabul edilen oranlar, yasama organının petrol ihracı ve ihtiyaca ayrılması konusundaki açık iradesini ifade etmektedir. Buna karşın dava konusu kuralla, yasama organının belirlediği bu oranların Bakanlar Kurulu tarafından istenildiğinde değiştirilebileceği kabul edilmektedir. Kuralda Bakanlar Kurulunun hangi oranlar arasında değişiklik yapabileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Kanunla belirli miktarlar olarak kabul edilen oranların değiştirilebileceği öngörülürken, Bakanlar Kurulunun yetkisinin çerçevesinin çizilmemesi, idareye bu konuda sınırsız yetki tanınması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, esasları ve çerçevesi belirsiz bir düzenleme niteliğinde bulunan kuralın hukuk devleti ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkelerine aykırı olduğu açıktır.

Diğer yandan Anayasa'nın 168. maddesinde doğal zenginlikler ve kaynakların aranması ve işletilmesi ile ilgili olarak gerçek ve tüzelkişilerin uyacakları koşulların, Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ile yaptırımların kanunla düzenlenmesi gerektiğinin öngörülmesi karşısında, doğal kaynaklardan olan petrolün özel şirketler tarafından işletilmesiyle ilgili gözetim, denetim usul ve esaslarının da doğrudan doğruya kanunla düzenlenmesi zorunludur. Bu zorunluluğa karşın dava konusu kuralla, uygulamaya ilişkin usul ve esasları düzenleme yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilmesi, Anayasa'nın 168. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2., 7. ve 168. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

J- Kanun'un 26. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, yatırımlar konusundaki teşviklerle ilgili olarak Kanun'da herhangi bir düzenleme yapılmaksızın, bütün yetkinin sınırsız bir şekilde yürütme organına verilmesinin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 6., 7., 8. ve 9. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, dava konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Dava konusu kuralda, petrol hakkı sahipleri tarafından gerçekleştirilecek yatırımlara verilecek teşviklerin Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceği öngörülmüştür. Kuralın gerekçesinde amacın, *"petrol yatırımlarının, her türlü yatırım için uygulanacak teşvik ve desteklerden yararlandırılması"* olduğu belirtilmektedir. Bu durumda genel olarak yatırımlar için uygulanacak kuralların petrol faaliyetlerine ilişkin yatırımlar için de geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle dava konusu kurala göre Bakanlar Kurulu petrol faaliyetlerine ilişkin yatırımlara yapılacak teşvikleri belirlerken, 6491 sayılı Kanun'da yer almasa da teşvik ve destekler konusundaki genel çerçeveyi belirleyen diğer kanunlardaki hükümlere göre karar verecek, o kanunlardaki sınırları göz önünde tutacaktır.

Yatırımlara yapılacak teşvik ve desteklerle ilgili olarak 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun gibi çeşitli kanunlarda ayrıntılı düzenlemeler bulunmaktadır. Petrol faaliyetlerine ilişkin verilecek teşvikler için çerçeve, bu kanunlarda yer alan koşullara göre belirlenecektir. Dolayısıyla teşviklerin kapsamının diğer kanunlarda yer alan çerçeveden belirlenmesinin mümkün olması karşısında kuralın belirsiz olduğu söylenemeyeceği gibi Bakanlar Kurulunun yetkisini bu kanunlarla çizilen çerçevede kullanabileceği açık olduğundan kuralda, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı bir yön de bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıcı'ı ile 6., 8. ve 9. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

30.5.2013 tarihli ve 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu'nun;

A- 1- 4. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarına,

2- 5., 7. ve 8. maddelerinin (1) numaralı fıkralarına,

3- 9. maddesinin (1) ve (6) numaralı fıkralarına,

4- 10. maddesinin (1), (2) ve (5) numaralı fıkralarına,

5- 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasına,

6- 22. maddesinin (11) numaralı fıkrasına,

7- 26. maddesinin (1) numaralı fıkrasına,

yönelik iptal istemleri, 3.7.2014 tarihli ve E.2013/96, K.2014/118 sayılı kararla reddedildiğinden, bu fıkralara ilişkin yürürlüğün durdurulması istemlerinin REDDİNE,

B- 22. maddesinin (12) numaralı fıkrasının son cümlesine ilişkin yürürlüğün durdurulması isteminin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

3.7.2014 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- SONUÇ

30.5.2013 tarihli ve 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu'nun;

A- 4. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal istemlerinin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B- 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C- 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E- 9. maddesinin (1) ve (6) numaralı fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal istemlerinin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

F- 10. maddesinin;

1- (1) ve (2) numaralı fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal istemlerinin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (5) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

G- 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

H- 22. maddesinin;

1- (11) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (12) numaralı fıkrasının son cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

I- 26. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

3.7.2014 tarihinde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye	Üye	Üye
Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM
Üye	Üye	Üye
Nuri NECİPOĞLU	Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI
Üye	Üye	Üye
Erdal TERCAN	Muammer TOPAL	Zühtü ARSLAN
Üye	Üye	
M. Emin KUZ	Hasan Tahsin GÖKCAN	

KARŞIOY YAZISI

Kanun'un 10. maddesinin (5) numaralı fıkrasında ". Orman Kanununa göre orman sayılan yerlerdeki ruhsat ve izin alanlarında, ilgili mevzuata göre izin almak ve bedelleri ödenmek suretiyle petrol arama ve işletme faaliyeti yapılabilir" denilmektedir.

İptali istenen kuralla, ormanlarda petrol arama ve işletme faaliyetlerinde bulunabilmek için "ilgili mevzuata" gönderme yapılarak, ormanların korunması için çevreye verileceği aşikar olan zararların önlenmesinin genel düzenlemelere bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, 169. maddesinde devletin, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyacağı ve tedbirleri alacağı belirtilmiştir. Buna göre, devletin, ormanların korunması için yeterli tedbirleri almak ve bunları kanunla yapmak hususunda pozitif yükümlülüğü vardır.

Petrol gibi önemli ve stratejik bir kaynağın milli ekonomiye kazandırılmasındaki kamusal yarara karşı ormanların korunmasının da hem Anayasa'nın emri hem de aynı derecede üstün bir kamu yararının konusu olduğu gözetildiğinde, ormanda petrol arama ve işletme faaliyetlerinin her iki üstün yarar arasında makul bir denge kuracak şekilde gerçekleştirilmesi gerekeceği açıktır.

Petrol arama ve işletmesinin özel teçhizat ve geniş bir alana ihtiyaç gösterdiği, bir kaza veya yangın vukuunda yapılacak müdahalenin çok geniş bir çevrede önlemler ve kaçınılmaz olarak çevresel tahribatın göze alınmasını gerektirdiği, savaş halinde petrol arama ve işletme bölgelerinin düşmanın ilk hedefleri arasında bulunacağı, bilinen hususlardır. Bu nedenle orman içindeki petrol arama ve işletme sahaları için gerek orman sayılan yerlerdeki turizm, sağlık v.b. tesislere, gerek çöl, deniz sahası gibi yerlerdeki petrol sahalarına kıyasla çok daha ayrıntılı ve özel önlemler alınarak, orman sahalarında yapılacak petrol arama ve işletme faaliyetlerinin yaratacağı ilave risk ve sakıncaların dengelenmesi gerekir. Ancak iptali istenen kuralın atıf yaptığı diğer mevzuatta bu tür hükümler bulunmamaktadır. Bu durumda, Anayasa'nın 169. maddesinin yasa koyucu tarafından alınmasını öngördüğü önlemlerin alınmadığı açıktır.

Yukarıdaki nedenlerle kuralın iptal edilmesi gerekir.

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

30.5.2013 günlü, 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu'nun 10. maddesinin (5) numaralı fıkrasında "31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'na göre orman sayılan yerlerdeki ruhsat ve izin alanlarında ilgili mevzuata göre izin almak ve bedelleri ödenmek suretiyle petrol arama ve işletme faaliyetleri yapılabilir." denilmektedir.

Anayasa'nın 169. maddesinin birinci fıkrası gereğince, Devlet en önemli doğal kaynaklarımızdan olan ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gereken kanunları koymak ve tedbirleri almak suretiyle bütün ormanların gözetimi ödevini yerine getirmek zorundadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise "Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir." Aynı maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde ise "Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez." hükmü yer almaktadır.

Anayasa'da yer alan bu ayrıntılı düzenlemelerin ülkemizde orman örtüsünün yok edilmesi gerçeğinden kaynaklandığı kuşkusuzdur. Bu bağlamda ormanların olduğu gibi

muhafaza edilmesindeki kamu yararı ve zorunluluk sonucu; orman alanlarında yapılmak istenen faaliyetlerden beklenen kamu yararı ve bu faaliyetin orman alanlarında yapılmasının zaruri olması (zorunluluk- kaçınılmazlık) koşullarının bir arada bulunması ile mümkündür. Buna göre kamu yararı taşıdığı kabul edilen hizmetin, orman eko sistemi dışında gerçekleştirilmesinin imkansız olması gerekmektedir.

Dava konusu düzenlemede Orman Kanununa göre orman sayılan yerlerde ilgili mevzuata göre izin alınmak ve bedelleri ödenmek suretiyle petrol arama ve işletme faaliyeti yapabileceği belirtilmektedir. Kuralda, petrol arama ve işletme faaliyetinin orman eko sistemi dışında yapılmasının imkansız olması ve ormanların bütünlüğünün korunması konusunda hiçbir şart ve zorunluluk aranmadığı açıktır.

Bu durumda kural, uygulanması halinde ormanların bütünlüğünün bozulmasına ve orman alanlarının daraltılmasına yol açabileceği gibi, ormanlara zarar verecek faaliyetlere de imkan vereceğinden Anayasa'nın 169. maddesine aykırıdır.

Açıklanan nedenle kuralın iptali gerektiği düşüncesi ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ